

15.8.2022

Valtionvarainministeriö
lausuntopalvelu.fi

Asia: **Opetusalan Ammattijärjestön lausunto esityksestä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030**

Viite: Lausuntopyyntönnä **VN/1364/2022**

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ pitää hallituksen esitystä T&K-rahoituslaiksi tarpeellisena pyrkimyksenä vahvistaa TKI-toimintaympäristön ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä.

Tuemme hallituksen tavoitetta nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Käytännön toimet rahoituksen nostamiseksi on aloitettava viipymättä. Osaaminen on TKI-toiminnan perusedellytys, kuten esitysluonnoksessa todetaan. Osaamisen tasosta ja osaajien määrästä tulee huolehtia, sillä koulutuksen ja uutta tietoa tuottavan tutkimuksen vaikutukset sekä merkitys innovaatiotoiminnan lisäämisessä ovat suuria. Tutkimuksen ja koulutuksen toimiva kokonaisuus vahvistaa TKI-ympäristöä. Laadukas osaaminen on perusta, jolle kilpailukykyinen ja yhteiskunnan uudistumista tukeva TKI-toiminta rakentuu.

Myös korkeakoulutuksen rahoitus tarvitsee pitkäjänteisen rahoitussuunnitelman

Lisääntyvä T&K-rahoitus ei saa vähentää koulutukseen kohdistuvaa rahoitusta, vaan koulutuksen rahoituksen pitää olla samanaikaisesti kasvu-uralla. Korkeakoulutuksen rahoitus tarvitsee vastaavan pitkäjänteisen rahoitussuunnitelman. Korkeakoulutuksen kehittämistä ja uudistamista tukee parhaiten pitkäjänteinen, tehtäviin nähden oikein mitoitettu ja valtionosuutena jaettava vakaa perusrahoitus, joka tukee korkeakouluissa tehtävää opetus-, tutkimus- ja kehittämistyötä. Rahoituksen pitää seurata yleistä kustannustason kehitystä.

Koko TKI-järjestelmän on oltava tasapainoinen ja täysimääräisesti käytössä

Pidämme tärkeänä, että TKI-järjestelmä on tasapainoinen ja sen eri toimijoiden roolit, tehtävät ja potentiaalit tunnistava. Tällä hetkellä järjestelmä ei tunnista ammatti- korkeakoulutuksen merkitystä riittävällä tavalla. TKI-ketju parhaimmillaan toimii niin, että eri toimijat pystyvät yhdessä tuottamaan uutta tietoa käyttöönsä.

15.8.2022

Korostamme, että korkeakoulujärjestelmän potentiaalia on tällä hetkellä alihyödynnetty. Näkemyksemme mukaan ammattikorkeakoulujen tuottama osaaminen pitää ottaa käyttöön täysimääräisesti, sillä ne tuottavat koulutuksen, tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan kautta sellaista osaamista, mitä myös yhteiskuntamme tarvitsee. Myös ammatillisen toisen asteen roolia toimijana on vahvistettava.

TKI-toimintaa ja sen rahoitusta pitää monipuolistaa siten, että rahoituksessa otetaan huomioon perustutkimuksen ja TKI-toiminnan erilaiset tarpeet sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erilaiset profiilit. Korkeakoulujen on päästävä monipuolisemmin kiinni erilaisiin rahoituslähteisiin. Esimerkiksi viimeaikaiset arvioinnit koskien Business Finlandia osoittavat, että BF:n rahoituksen painoa tulisi kohdentaa yritysten ja korkeakoulujen (yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen) yhteistutkimukseen. Myös hallituksen esityksessä oli nostettu huomiona, että yritysten ja tutkimuksen rajapintaan oli jäänyt rahoituskatveja.

Suunnitelman ja arvioinnin pitkäjänteisyydestä huolehdittava

Laissa säädetään tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevasta monivuotisesta suunnitelmasta. Pidämme pitkäjänteisen suunnitelman laatimista hyvänä ja tärkeänä, että se tehdään parlamentaarisesti. Suunnitelman on monivuotisuutensa vuoksi pysyttävä kuitenkin riittävän ylätasolla ja rahoituksen suuria linjoja tukevana, jotta sitä ei toimintaympäristön muutosten vuoksi jouduta jatkuvasti tarkistamaan.

Tutkimuksen ja innovaatioiden vaikuttavuutta ja riittävyttä on haastava arvioida lyhyellä aikavälillä. Tutkimuksen ja korkeakoulutuksen vaikutuksen näkyvät pidemmällä ajalla, jolloin puhutaan vuosikymmenistä, eivätkä vaikutukset välttämättä näy kvartaaleissa tai neljän vuoden hallituskausissa.

Yksityisten toimijoiden investointihalukkuuteen vaikuttaa toimintaympäristön vakaus ja ennustettavuus. Pidämme tärkeänä, että yksityisen sektorin T&K-menojen kehittymistä on seurattava säännöllisesti.

Julkiset panostukset TKI-toimintaan ovat erityisen tärkeitä silloin, kun yksityiset panostukset eivät vastaa tavoitetta. Näkemyksemme mukaan pitäisi pidättäytyä tekemästä liian nopeita leikkauksia julkiseen rahoitustasoon, jotta TKI-ympäristön tasapaino ei järkkyyisi. Nyt esityksessä yksityisten T&K-investointien jäädessä jälkeen tavoitellusta 2/3:n bruttokansan tuotteen osuudesta myös julkisten T&K-panostusten lisäystä olisi mahdollista supistaa. Siksi myös lakiesityksen tilastotarkastelun kolmen vuoden tarkasteluväli voi olla liian lyhyt yksityisten T&K-investointien riittävyyden arvioimiseksi. Katsomme, että rahoituksen uudelleensuuntaaminen on rahoituksen supistamista parempi vaihtoehto, mutta sekin voi olla ristiriidassa vakauden ja pitkäjänteisyyden kanssa. Pidämme tärkeänä, että tällaisessa tilanteessa

15.8.2022

uudelleensuuntaamisen tulisi kohdentua sekä julkista että yksityistä toimintaa edistävästi.

Lakiesitys jättää epäselväksi sen, miten kahdeksanvuotinen suunnitelma ja neljän vuoden välein tehtävä valtioneuvoston hyväksyminen yhteensovitetaan. Lisäksi pykälien 2 ja 3 syklisyyden yhteensovittaminen voi aiheuttaa sen, että rahoituksen ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys ovat vaarassa heikentyä. Emme pidä tarkoituksenmukaisena, että suunnitelmasta muodostuu hallituskausittain vaihtuva linjaus.

Jo vuoden 2023 T&K-rahoituksen on oltava jo neljän prosentin kasvu-uralla

T&K-rahoituslain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2023 alussa, mutta toiminnan rahoitus on täysimääräistä vasta vuoden 2024 budjetista lähtien. Kuitenkin esityksen mukaan tilastotarkastelu aloitetaan vuonna 2023, ja tämä asettaa vuosien 2024–2030 rahoitusuran. Näkemyksemme mukaan siksi jo vuonna 2023 panostuksien pitää olla neljän prosentin rahoitusuralla. Parlamentaarisin TKI-työryhmän laatimista periaatteista on pidettävä kiinni.

Pidämme tärkeänä korkeakoulujen ja muiden keskeisten sidosryhmien osallistamista suunnitelman tekoon. Vain siten TKI-toimijat pystyvät sitoutumaan TKI-ympäristön kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Hannele Louhelainen
erityisasiantuntija

Hanna Tanskanen
erityisasiantuntija